

Joonatan Rautiola

Klassinen saksofonisti soittaa jazzia vain omaksi ilokseen – ja luo huippusolistin uraa ulkomailta.

■ Nuoren saksofonistin arki on kiireistä. Joonatan Rautiola kiertää kesän vakiopianistinsa Marko Hilpon kanssa Euroopassa.

Joonatan Rautiola saapuu kahvilaan Helsingin Mannerheimintielle soittimet mukanaan, kaksi kappaletta. Juttutuokion jälkeen harjoittelemaan, totta kai. Esiintymiset Viitasaaren Musiikin Aika-tapahtumassa Vuoden nuorena taiteilijana odottavat. Pääkonsertissa on kantaesitys säveltäjä Olli Virtaperkon teoksesta *Crimes of the Past* saksofonille ja Joonatan Rautiolalle, yhteistyössä hänen kanssaan, ja myös useita muita Suomen kantaesityksiä.

Pariisista Viitasaarelle, välissä pari päivää Mäntässä, jossa esityskappaleiden hiomista ja yhteistä aikaa vakiosäestäjän Marko Hilpon kanssa, muutama päivä rentoutumista, ja sitten esiintymään.

Sitten Suomesta Ranskan ja Sveitsin kautta jälleen Suomen kiertueelle sekä loppusyksystä Britanniaan konsertoimaan, edelleen Hilpon kanssa.

Sitä se on, nuoren huippumuusikon elämää parhaimmillaan.

Ja jatkuvaa harjoittelua, hiomista, kertaamista, ulkoa oppimista ja oman näkemyksen etsimistä. Niiden parissa kuluu päivittäin neljästä kuuteen tuntia intensiivistä harjoitteluaikaa, paikasta riippumatta. Eikä silloin puhuta siitä ajasta, joka ollaan harjoittelupaikassa, vaan siitä, jona todella harjoitellaan.

Parhaimmillekin lahjakkuuksille nousu musiikin huipulle tietää vuosikausien sinnikästä työtä.

Mutta miksi juuri saksofoni, savuisten klubien viettelevän väräjävä tai raa'asti huutava soitin, joka mieltyy enemmän karheaan jazziin kuin puhtaasti soivaan klassiseen musiikkiin? Tai sitten kevyen musiikin taustoihin tunnelman luojaksi. Syntinen soitin, kertakaikkiaan.

Selitys löytyy Rautiolalle tyypillisen mutkattomasti:

”Kaksi asiaa vaikutti: Kotona kuunneltiin paljon sekä klassista että jazzia, ja nimenomaan big bandeja, joissa saksofonisektion sointi kiehtoi. Ja matka Helsingin ranskalais-suomalaiseen kouluun Fredrikinkatua pitkin, jonka varrella soitinkaupan ikkunassa esillä olevat saksofonit vangitsivat katseen.”

Eipä silti, yhtä hyvin soitin olisi voinut olla tuuba, sekin soitinkaupan ikkunassa näyttävästi esillä. Tai rummut, olihan pikku-Joonatanin lempiharrastus kerätä kotona kattilat riviin lyömäsoitinpatteriksi.

Tai ehkei sentään.

”Saksofonissa on rikas äänimaailma ja ilmaisen kirjo, ja jokaisella soittajalla on eri soundi. Persoonallisuus pääsee esille, ja on mahdollisuus tehdä paljon erilaisia asioita. Toisaalta oma toimenkuva on löydettävä itse.”

Ensimmäiset äänet saksofonista Rautiola puhalsi kymmenvuotiaana, takana kolme vuotta nokkahuilun soittamista Länsi-Helsingin musiikkiopistossa – monien muiden musikaalisten ihmistaimien tapaan.

Miksi sitten juuri klassinen saksofoni jazzin sijaan, kotona kuullusta huolimatta?

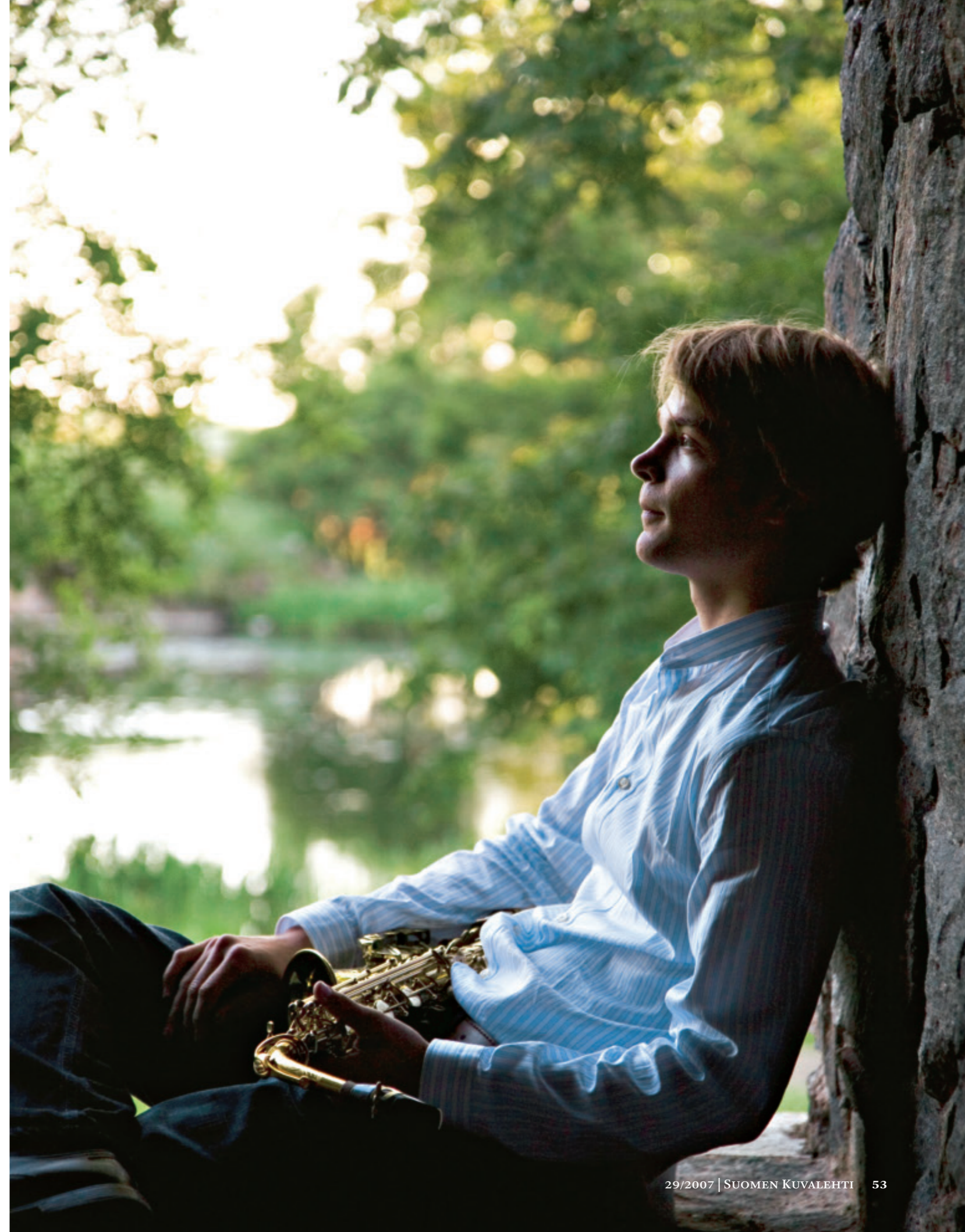
Siihenkin selitys on hämmäntävän yksinkertainen:

”Jos alkuun olisi sattunut jazz-henkinen opettaja, olisi urasuunta voinut olla toinen.”

Ei jazz silti täysin vierasta Rautiolalle ole, sitä hän soittaa omaksi ilokseen. Ja joskus on jopa lavallekin jouduttu, hyvän seuran houkuttamana.

Myös kuuntelulistalle jazz mahtuu, samoin kuin laulu-, piano- ja orkesterimusiikki.

Kummallisia nämä nuoret muusikot, eivät suostu noudattamaan niitä rajoja, joita suuri yleisö ja kriitikot ovat heille piirtäneet. ▶

”Jos alkuun olisi sattunut jazz-henkinen opettaja, olisi urasuunta voinut olla toinen.”

Soittimena saksofoni ei tässä rajanvedossa ole saanut klassisella puolella kummoistakaan sijaa. Esimerkkinä tästä tarina, jonka mukaan klassisen musiikin aikanaan terävin kriitikko **Seppo Heikinheimo** poistui aina salista, jos orkesterissa oli saksofoni.

Mutta ei sääntöä ilman poikkeusta.

”Kyllä Heikinheimon tiedetään ainakin yhdestä saksofonikonsertista poistuneen ihastuneena, kyseessä oli **Daniel Deffayetin** vierailu Helsingissä”, Rautiola muistaa.

Samainen Deffayet on toinen Rautiolan esikuvista klassisella puolella yhdessä **Christian Wirthin** kanssa. Jazzin soittajista esikuvikseen hän ei yllättäen nimeä kaikkien saksofonistien puolijumalaa **Charlie Parkeria** tai edes 1960-luvun profettaa **John Coltranea**, vaan juurevamminkin soittaneen **Cannonball Adderleyn** ja virtuoosi-maisen **Michael Breckerin**.

Vakiopianistinsa Marko Hilpon kanssa Rautiola on soittanut viisi vuotta. Pitkän yhteistyön kyllä huomaa. Soitto sujuu yhteen hitsautuneena, ja ulkopuolisen on vaikea käsittää, miten moinen saumattomuus ylipäättään on mahdollista.

Nyt Hilpo asuu ja opiskelee Suomessa, mutta yhteistyö helpottuu, kun hän muuttaa lähiaikoina Espanjaan opiskelemaan **Dimitri Bashkirovin** johdolla. Pariisi on lähempänä.

Pariisi on klassisen saksofonimusiikin

■ **Joonatan Rautiolan haaveena on vaativa solistin ura.**

ten saksofonistien määrä lasketaan kymmenissä, Ranskassa puhutaan tuhannesta.

Ensimmäinen vuosi Pariisissa oli rankka, olihan taustalla tapakulttuuriin sopeutumisen lisäksi muutto pois kotoa. Kieli sentään oli hallussa, kiitos ranskalais-suomalaisen koulun. Se nopeutti kotiutumista.

Nyt Suomeen vetää ensi sijassa luonto, ja tuntumaa kotimaahan pitää yllä myös tyttöystävä ja asuinkumppani, barokkiviolisti **Anne Pekkala**. Hän opiskelee Pariisiin konservatoriossa myös.

Solistilta vaaditaan paljon. Musiikkia soolokonsertissa, resitaalissa, on yleensä toista tuntia, kahteen tavallisesti kolmen kappaleen puoliskoon jakautuneena. Ulkomuistista kaikki, tulkinta säveltäjän antamissa puitteissa, mutta myös omaan näkemykseen nojautuen.

”Kun osaa kappaleet ulkoa ja soittaa ilman nuotteja, persoonana pääsee paremmin esille ja kappaleista tulee ehjempää kokonaisuus. Silloin saa luotua vahvemman tunnelman kappaleeseen ja keskittyy paremmin, jolloin yksityiskohdista ei enää tarvitse kantaa huolta.”

Mutta tämä vaatii intensiivistä harjoittelua, jossa Rautiolan menetelmän on paneutua syvemmin yhteen tai kahteen kappaleeseen kerrallaan ja soittaa muita silloin vähemmän. Kokonaan uuden kappaleen hiomiseen voi mennä kuukausia.

Pelkkä soittamisen harjoittelu ei kuitenkaan riitä. Uuteen teokseen paneutuessaan Rautiola perehtyy myös säveltäjään, ei vain nuotteihin, ja hänen ajatuksiinsa musiikista. Sitä kautta syntyy tulkinta.

Urheilijan lailla soittajakaan ei saa menä ylikuntoon liiasta harjoittelusta. Konserttia edeltävinä päivinä vähennetään harjoittelua, jolloin esiintymiseen saa tuoreutta.

”Tulee inspiroitunut olo.”

Entä se paljon puhuttu flow-tila, jossa kaikki sujuu kuin itsestään, ponnistelua ei ole, ja tietoisuus itsestä katoaa?

”Aika harvoin sellaista sattuu”, Rautiola kuittaa vaatimattomaan tapaansa. Ehkä flow-tilan kriteerit ovat hänellä hiukan tavallista korkeammalla.

Entä tulevaisuus? Saksofonin soittajille klassisen musiikin säveltäjät eivät ole viljalta teoksia kirjoittaneet. Suuren yleisön mie-

leen tulee ensinnä mieleen **Maurice Ravelin** *Bolero* tai **Mussorgskyn** *Näyttelykuvat*, ehkä **Manuel De Fallakin** muistetaan saksofoniväreistään.

Solistinen ura on kuitenkin Rautiolan tavoite. Se tavoite on tärkeämpi kuin musiikin akateeminen tutkinto.

Hyvää alkuvauhtia solistiselle uralle antoi, että Joonatan Rautiola voitti Ylen Nuorten solistien kilpailun 2002 ensimmäisenä puhallinmusiikkona ja lähti edustamaan Suomea Euroopan yleisradioliiton EBU:n nuorten solistien kilpailuun Berliinissä.

Meriitteihin kuuluu myös esiintyminen New Yorkin Carnegie Hallissa pidetyssä Artist Debut Series -sarjassa vajaan kahden vuotta sitten. Aiemmin samassa sarjassa ovat esiintyneet muun muassa **Arto Noras**, **Erik T. Tawaststjerna** ja **Mikael Helasvuo**. Ja myös Suomen saksofoniseuran Josef Kaartinen -palkinto viime vuonna.

”Pari kolme seuraavaa vuotta pitää solmia kontakteja tulevaisuutta varten ja rakennella työkuviota Ranskassa. Sen jälkeen vasta tehdään loppututkinto musiikin maisteriksi.”

Jokaisella on haaveensa, ja varmaan jokainen toivoo pääsevänsä tekemään juuri sitä, mitä eniten haluaa. Rautiolalla se ei ole pelkästään soittamista ja esiintymistä vaan myös opettamista, kun sen aika on. Siinä oppii myös itse. **SK**

Kuka?

- ▶ **Joonatan Rautiola**
- ▶ **Ikä:** 24
- ▶ **Syntymäpaikka:** Helsinki
- ▶ **Kotipaikat:** Pariisi ja Helsinki
- ▶ **Koulutus ja työ:** opiskelija Pariisin konservatoriossa, opettajana Claude Delange, konsertteja ja esiintymisiä solistina ja kamarimusiikkona useissa Euroopan maissa. Loppututkinnot Pariisiin 13. kaupunginosan ja Saint-Maurin konservatorioissa. Palkintoja useissa kansainvälisissä kilpailuissa.
- ▶ **Perhe:** asuu yhdessä barokkiviolisti Anne Pekkalan kanssa Pariisissa
- ▶ **Harrastukset:** lukeminen, ruoanlaitto, oleilu luonnossa

Mekka, kehittäjän saksofonin isä, belgialainen soitinrakentaja **Adolphe Sax** kuuluisimman luomuksensa juuri siellä yli 160 vuotta sitten.

On sanottu, että klassiseen saksofonimusiikkiin soittajan on pakko perehtyä juuri Ranskassa ja nimenomaan Pariisissa, muuten sitä ei voi kunnolla sisäistää.

Pariisiin siis Rautiolankin oli päästävä, mitä pikemmin, sen parempi.

Kun on riittävästi tahtoa, tiekin löytyy. Rautiolan lähtö Pariisiin vajaan neljä vuotta sitten oli hyppy tuntemattomaan. Asunnosta ei ollut tietoa, eikä opiskelupaikasta virallista vahvistusta, vain epämääräinen lupaus päästä Versailles'n konservatorioon.

Opiskelupaikkoja löytyi jopa kaksi, joissa molemmissa Rautiola teki perustutkinnon. Nyt on menossa toinen vuosi Pariisin konservatoriossa opettajana **Claude Delangle**, yksi tunnetuimpia tämän hetken klassisia saksofonisteja.

Kotona ei eväitä klassisen musiikin am-

mattiin juuri kannettu, suvussa ei musiikoita ole, arkkitehti-isä sentään on laulanut Ylioppilaskunnan Laulajissa ja soittaa bassoa r&b-bändissä.

Jostakin se halu musiikkiin ja soittamiseen silti syntyi, ja jostain perusvaatimattoman ja jopa ujalta tuntuvan ulko-kuoren alta löytyy se määrätietoisuus, jota tarvittiin tuolloin ja tarvitaan yhä.

Isä Esko Rautiolan sanoin:

”Joonatanissa päällimmäistä on iloisuus ja eräänlainen lempeys. Mutta on yllättävää, miten määrätietoisesti hän etenee niihin päämääriin, jotka hän etsii ja jotka kokee tärkeiksi ja oikeiksi.”

Muutto ulkomaille on aina jonkinasteinen kulttuurishokki, ja Ranskahan on tunnetusti siinä suhteessa vaativa paikka. Ehkä ulkopuolisen ei kannata paikan päällä liikaa arvostella, mutta erot pohjoismaiseen mentaliteettiin näkyvät hyvässä ja pahassa.

”Musiikissa ranskalainen mentaliteetti on, että pitää olla enemmän meininkiä, eikä ujous vaivaa – sehän puolestaan on suomalaisten pahin ongelma.”

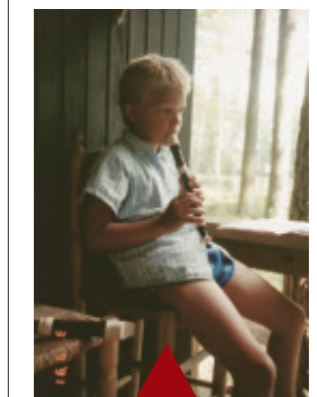
Mutta puolensa tälläkin. Pinnallisuudesta ei Rautiola ranskalaisia moiti, mutta kehuu kyllä suomalaista syvällisyyttä. Ehkä se juuri tuo suomalaisuudelle menestyksen eväitä ja samalla myös mukaan annoksen metsien mystiikkaa. Ujoudesta huolimatta – tai ehkä juuri siksi – suomalaisen on helpompi olla se mikä on, oma itsensä.

Opiskelu vastaavasti on suomalaista ohjattumpaa ja sitovampaa.

”Konservatorio on vähän kuin Suomessa koulun yläaste, yhtä holhoava. Akateemisesta vapaudesta ei ole tietoaakaan. Hyvässä on se, että välitetään, mikä taas luo turvallisuutta. Huonoa on tiukka hierarkia, kuten muutenkin ranskalaisessa kulttuurissa.”

Ja kilpailu on myös kovaa. Siinä missä suomalaisten konservatoriotason klassis-

ELÄMÄNI KUVA

”Tässä olen 8-vuotiaana Kiljavan kesämökin kuistilla nokkahuilua soittamassa. Vietimme aina puolet kesästä SAFA:n vuokramökillä perheen ja samanikäisten muiden lasten kanssa. Kesäläksyjä oli mukava soittaa kaikuvassa metsäkastiikassa.”